

Byrummets modhager

- Om København, byudvikling og Ungdomshuset som forankrings- og forandringspunkt

Af Eva La Cour, Openhagen

Det er længe siden, at byrummets klassiske pladser for fysiske møder mistede deres betydning, og sammen med resten af det offentlige rum blev reduceret til transportzoner for informationer, mennesker og varer. I dag har det postmoderne byrum ekspanderet til helt at udviske byens grænser og gjort op med følelsen af at være bundet af fysiske steder. Med laptoppen i rygsækken kan vi lide det ubesværede flow, og dets lokkende frihedsfølelse.

Den grænseløse by

Men det, at vi lever i flow mellem geografiske stop, og at de tidslige afstande bliver til marginaler, gør spørgsmålet om vigtigheden af fysiske steder aktuelt på en ny måde. I den grænseløse by er der ingen grænser for, hvem der hører hjemme, og hvad der er muligt, hvor. Begreber som diversitet, ytringsfrihed og kulturel mangfoldighed passer til vores ide om byens kendetegn. Men spørgsmålet er, hvad byens grænseløshed gør ved os, der bebor den. Ved vores mulighed for fordybelse hver især, og ved brugen af det offentlige byrum og dets fællesskaber mere generelt. Om byen som smeltedigel mellem forskellige mennesker, interesser og kulturer ikke kræver steder, der i praksis kan være mødesteder, og skabe identitet og tilhørsforhold?

For det er her de identiteter, fællesskaber og holdninger insisterer på deres plads, ret og synlighed i det offentlige rum.

Midlertidig/permanent - offentlig/privat

Selvfabrikerede plakater, cykeldemoer og spontane byhaver er midlertidige manifestationer. Eksempler på temporære zoner, der tillader tilfældige forbipasserende et øjekast og skaber fysisk kontakt mellem mennesker. Men hvis vi vil blive ved med at holde liv i byen og skabe nye initiativer, er det samtidig vigtigt med mere permanente knudepunkter, for at binde os mere kontinuerligt sammen. Ikke mindst til vinter når planterne er i hi og frosten har sat sig i cykelkæderne.

I København var Ungdomshuset sådan et sted - hjemsted for en gruppe menneskers fællesskab. Det var ikke et offentligt kontrolleret medborgerhus eller lige åbent for alle, men heller ikke kun en fasttømret vennekreds af brugere og aktivister. Det var en fysisk knude i et fortætningssted af idealer og relationer.

Ungdomshuset befandt sig, ved hverken at være offentligt kontrolleret eller privatejet, i grænsefeltet mellem det vi sædvanligvis forstår ved det offentlige og private. Det var nærmere offentligt ejet og lokalt kontrolleret - af brugerne. Alligevel var fællesskabet afgrænset, det var netop kun for dem, der identificerede sig med det huset stod for, og ikke mindst dem der aktivt valgte at være en del af at definere og skabe det.

Og måske er det den slags kit der skal til for at skabe forankring i den grænseby? Knuder og lokale fortætningssteder, som et Ungdomshus, der er udsprunget af menneskers behov, og som kan udvikle sig og forhandles gennem stedets brug. Bevægelsen for et nyt ungdomshus har alle mulige grunde til at kæmpe for et nyt hus - hvorfra det er muligt at navigere i og bruge den nye bys realiteter og potentialer.

Tilbagevækningen af det offentlige ansvar for byen

Men restriktioner blokerer for, at det er muligt at skabe rum der kan være ramme for brugerstyrede fællesskaber for offentlige midler – også i tilfældet Ungdomshuset.

Det såkaldte tilbud om Stevnsgade Skole var baseret på en privat fonds køb af en kommunal bygning for tolv millioner kroner, og således et løsningsforslag, hvor privatkapital skulle sikre Ungdomshusets eksistens og krav om et fysisk rum. Det er et eksempel på det offentliges tilbagevækning. På kommunalt ansvar der glider over i det private. Med udstykningen af det fælles offentlige rum, bliver synlighed noget, der kan købes mod betaling og monteres på reklamestandere, mens reelle forhandlinger om byens udformning udebliver – selvom en stor gruppe af mennesker kræver det. Ungdomshusets stædige insistens på at være synligt repræsenteret i byen bliver således en politisk overlevelseskamp.

Idealernes vigtighed og Stevnsgade-beslutningen

At nægte en stor gruppe mennesker et samlingssted, er en manglende anerkendelse af deres værdier og synspunkter, og mere generelt en manglende politisk forståelse af, at både ”periferi” og ”centrum” er en del af samfundskroppen. Derfor bliver det vigtigt at reagere og erobre periferien som modstandsrum. Herfra er det muligt at stille spørgsmål ved logikken i samfundets centrum.

I forhold til Ungdomshuset bliver marginaliseringen af husets brugere i den forstand til et relativt forhold, fordi det i lige så høj grad er et perspektiv man ideologisk og provokatorisk vælger, som det er noget man er offer for. Det er langt hen ad vejen selve den permanente konflikt, det handler om, og som er vigtig for at kunne modstå normalitetsbegrebets regulerende pres.

Kampen om et ungdomshus er en kamp om samfundsidealer, der i kraft af sine bestræbelser efter en mulig anden måde, skaber progressivitet og potentielt kan producere nye handlerum. Et centralt spørgsmål i Ungdomshusets beslutning vedrørende Stevnsgade Skole blev derfor, hvordan man forbliver vedholdende omkring sine idealer og værdier, samtidig med at man insisterer på vigtigheden af, og retten til, fysisk forankring - et (fri)sted.

Mødestedets betydning

Fordi man ikke fødes ind i et miljø med venstreradikalt tankegods, eller som en del af en subkultur, er det måske især afgørende med fysiske steder for modkulturer. Steder som kan være samlende og hvor fysiske døre kan åbnes. Her er det ligeså problematisk at dyrke forskelle, der splitter mere end nødvendigt, som at forkrampe sig om en enighed, der bliver til ukritisk selvtilfredshed. For det væsentlige er at have et fælles sted at forsøge at forankre og efterleve komplekse værdier og idealer. Hvis modkultur ikke bare skal være et ord, et fasttømret begreb, men derimod modstandsdygtige måder at handle og leve sit liv på, er den fysiske forankring vigtig.

Kulturlivets politik

Men hvorfor er det så umuligt, i et rigt samfund som det danske, at tænke særbehandling, ungdomshus for en krone, som en mulighed? Betale prisen og stille fysiske steder til rådighed, der ikke er underlagt centraliseret regulering og kontrol? Ritt Bjerregaard understregede i sin valgkamp i 2005 at hun var opmærksom på byen som scene for forhandling og diskussion af samfundets kulturliv, og at kultur er et politisk værktøj, der undertiden har forårsaget politiske sceneskift. Men hun er også blevet et godt eksempel på et tidstypisk paradoks, hvor en politisk retorik for mangfoldighed og kulturrigdom vinder sympati, mens den politiske handlekraft viser sig i regulering og kontrol.

Hvis kulturlivet skal udfolde sig, skal der være rum og steder i byen hvor det er muligt, også uden at det nødvendigvis skal kunne betale sig økonomisk. Problemet med Ungdomshuset var imidlertid dets autonomi. Holdninger og ideer knyttet til huset kunne måske nok generere kulturliv og kreativitet, men ikke kontrolleres. Byens kulturliv og offentlige byrum synes, pga. frygten for det ukontrollerede, netop at være præget af det veletablerede og af vanetænkning, mens eksperimenterende og undergrundsbaseerede initiativer igen og igen må lukke og slukke.

Udsyn

Med udgangspunkt i Ungdomshuset har denne artikel haft fokus på byrummet i København. Men grebet om alternative og undergrundsbaseerede steder er inden for de seneste år blevet strammet over hele Europa, ligesom nedprioritering af fysiske steder og synlig kontakt mellem mennesker er en generel tendens. I skrivende stund er turen således kommet til det alternative kulturhus KØPI i Berlin, der gennem sytten år har været et centralt knudepunkt for rigtig mange mennesker i hele Europa. Selvom det er salt i såret må vi være stærke og insisterende, og alt imens det sviger, må vi sørge for at nye knuder bindes og kæmpe for at kontrolgrebet løsnes.....overalt.

Artiklen har tidligere været bragt i tidsskriftet SALT nr. 3, 16. årgang